

RECERCA

La repressió franquista a Vic: 1939-1945

Esther Farrés Sucarrat (Universitat Autònoma de Barcelona)

Extracte del treball d'investigació realitzat per l'autora, llegit el dia 15 de juny de 2005 davant del Tribunal format pel Doctor Joan Serrallonga Urquidi (Director del Treball), el Doctor Francesc Bonamusa Gaspà i el Doctor Just Casas Soriano.

1. En totes les guerres es produeixen episodis sagnants de matances i genocidis, violacions dels drets humans i tota mena d'atrocitats que posen de manifest la misèria de què som capaços els éssers humans. Una vegada s'acaben, però, sovint encara queda el pitjor: la repressió que els vencedors exerceixen sobre els vençuts. La Guerra Civil Espanyola en fou un exemple paradigmàtic, sobretot en petites localitats com Vic, on les revenges personals esdevingueren el pa de cada dia. La dictadura de Franco establí un estat repressiu sobre les restes d'aquesta guerra, perseguint sense descans aquells que van lluitar al bàndol republicà. Aquesta repressió, en totes les seves formes, fou l'instrument emprat pel règim per tal de controlar tots els aspectes de la vida pública i privada dels ciutadans.

2. La repressió, per tant, va complir una necessitat política de primer ordre: afermar el poder de les noves autoritats franquistes i ofegar qualsevol veu dissident. Aquesta repressió va estar molt condicionada per la dinàmica particular de cada població, fet que explica les grans diferències existents entre el món urbà i el món rural, entre les diverses comarques catalanes o, fins i tot, entre els diferents pobles d'una mateixa comarca.

3. El franquisme no fou un fet imposat i aliè al territori, sinó que des d'un primer moment va existir un personal disposat a col·laborar en la seva construcció i manteniment. Així, en el cas de Vic, molts dels seus ciutadans van participar en la repressió que es va exercir sobre la població, veïns seus de tota la vida. La política local es va sustentar en els vencedors de la Guerra Civil, de manera que en els centres de poder era habitual trobar-hi molts excombatents, excaptius o familiars de les víctimes del terror republicà, tots ells absolutament addictes al règim. El nou ordre va tenir al seu servei el sistema judicial, que s'encarregà d'institucionalitzar la repressió i legitimar la coerció política, ideològica i moral portada a terme per les autoritats militars, civils i eclesiàstiques.

4. La col·laboració dels ciutadans amb la justícia militar i ordinària, animada i recompensada per les autoritats, va aconseguir estendre de forma arbitrària l'ombra del càstig sobre vigatans i vigatanes, inculpatos sovint a causa de falses denúncies. En un país on havien estat abolits els mecanismes de participació política i on s'havien desarticulat els partits polítics i els sindicats, les organitzacions obreres i les institucions democràtiques, la denúncia i la delació es van convertir en un nou codi polític per a tots intel·ligible.

5. Una de les claus de la repressió franquista fou la brutal violència que s'exercí sobre l'enemic. Els assassinats arbitraris i els «paseos» s'amalgamaren a la perfecció amb els judicis sumaríssims practicats per la jurisdicció castrense, on es ventilaven en poques hores judicis que afectaven a desenes de persones processades per causes diferents, que no tenien res a veure entre si. La poca consistència de les proves aportades durant els judicis, l'admissió de denúncies anònimes, els testimonis o els rumors no contrastats, la falsificació de proves o les falses acusacions foren pràctiques habituals per aconseguir la condemna dels processats. Però això no és tot; molt sovint el càstig es perllongava a tots els membres de la família, ja fos en forma de marginació social, denegació del treball o de les vexacions més diverses.

6. Els centres de poder del franquisme vigatà foren l'Ajuntament, la Guàrdia Civil i la representació local de la Falange, que treballaren a ple rendiment per tal de portar davant la justícia franquista a tots aquells vigatans que eren considerats desafectes. Foren aquests centres de poder, conjuntament amb l'Església, els protagonistes de la repressió a Vic.

7. Seguint les directrius emanades del nou Estat, s'establiren als ajuntaments les anomenades comissions gestores, corporacions de nomenament exclusivament governatiu que perdurarien des de 1939 fins a la celebració de les primeres eleccions municipals l'any 1948. Els consistoris vigatans del període de 1939 a 1945 estigueren formats per un personal polític que provenia de la dreta política anterior a 1936. Tenien en comú haver viscut l'experiència de la Guerra Civil, la seva fidelitat a Franco i la seva acceptació del model de govern imposat. Al costat d'aquest personal polític lleial als designis del dictador, existí un funcionariat addicte, gràcies a la depuració exercida en l'administració local.

8. A Vic, igual que a la resta de Catalunya, hi hagué una evident continuïtat en el poder local de la classe conservadora tradicional, de la burgesia que havia controlat l'Ajuntament abans de 1931. Les forces de la dreta vigatana recuperaren, l'any 1939, el poder perdut durant el període republicà. Si bé els noms no eren els mateixos que abans de la República, sí que ho era la seva ideologia. Una elit lligada al catolicisme i al tradicionalisme i, políticament, a les opcions més conservadores, trets aquests característics de la classe dirigent vigatana del segle XX. El franquisme restaurà els vells poders i posà de nou al front de l'administració local la classe dominant tradicional. No és estrany, per tant, que els consistoris vigatans, del període de 1939 a 1945, mostrin una important presència d'antics membres de la Lliga Regionalista i de la Comunió Tradicionalista. Un perfil aquest que es complementava sovint amb la condició d'excombatent (com és el cas de l'alcalde Manuel Riera Comella i dels regidors Josep Costa Castany, Josep Genís Rius i Joan Orriols Monset), i de fervent catòlic (recordem que Manuel Riera Comella fou condecorat en una ocasió per Pius XII amb la «Gran Cruz de la Encomienda de San Gregorio el Magno» i que Joan Puigcerver Vilaseca fou President de l'Acció Catòlica de la Diòcesi de Vic). Pel que fa a les professions que exerciren alcaldes i regidors franquistes de Vic, destaca de manera preponderant la d'industrial (amb exemples com els de Manuel Riera Comella, Manuel Comella Riera, Josep Costa Castany, Josep Genís Rius), seguida de la d'advocat (com els casos de Josep Sala Molas i Ferran Dou Abadal) i de la de comerciant (Joan Orriols Monset i Joan Puigcerver Vilaseca).

9. Constituïdes les noves gestores municipals, la resta de forces vives de la població es va anar organitzant en les setmanes posteriors a l'arribada de les tropes franquistes. Així, el control de l'ordre públic que, en els dies que seguiren a l'ocupació estigué reservat a l'estament militar, passà l'11 de febrer de 1939 a les mans de la Guàrdia Civil, capitanejada per Manuel Bravo Montero. La Guàrdia Civil, com a cos armat regular, es constituí en la força encarregada de controlar la població, i exercí un paper fonamental en la tasca de recerca d'informació, contribuint així a la repressió. Les seves funcions anaven des de l'elaboració d'informes sol·licitats per les autoritats –centrats bàsicament en els antecedents polítics i personals dels ciutadans –, al control de l'ordre públic o a la repressió dels moviments polítics i socials contraris al règim. Des del primer moment, la Guàrdia Civil va elaborar informes sobre els vigatans, que si bé al principi manifestaven la desconeixença que tenia de l'acusat i de la seva història, limitant-se a informar només sobre la seva situació econòmica, de seguida va passar a elaborar informes molt més complets i minuciosos. Un exemple en seria l'informe elaborat sobre l'excalcalde republicà Marià Serra Badell, on els agents de la Guàrdia Civil manifestaven que: «de su conducta tanto pública como privada se puede decir que fué mala, pues a coro tatarea todo el personal sensato de esta localidad que la mayor parte de los crímenes que en la misma se llegaron a cometer, si bien directamente no los ejecutara o formara parte de sus autores fué el inductor de todos ellos».¹

10. La Guàrdia Civil no estigué sola en la seva empresa repressiva. També la Falange va realitzar una part important de la tasca de repressió i de control del règim. El març de 1939 començà a funcionar la Delegación de Investigación e Información de la Falange, servei encarregat d'elaborar els avals i de proporcionar a les autoritats militars, al governador civil o a la policia, informació sobre la població. Estretament lligada a aquesta delegació d'informació, hi havia les milícies de Falange. Constituïdes en els primers dies de l'ocupació militar, concretament el 4 de febrer de 1939, eren un cos armat organitzat amb la finalitat de vetllar i col·laborar en l'ordre públic. Sota la direcció del Servei d'Informació i d'Investigació, aquestes milícies assumiren les tasques de detenció de ciutadans, escorcolls domiciliaris i interrogatoris.

11. En el cas de la Falange vigatana, la necessitat d'exercir venjança fou més gran que les formalitats legals o els acusaments concloents. En pocs judicis sumaríssims pot trobar-se una acusació convincent. Gairebé mai, després de la instrucció de la causa militar, no quedà veritablement justificada la participació de l'acusat en els fets denunciats. Les acusacions de Falange eren imprecises i no aportaren cap mena de prova concloent. Les denúncies es basaren sempre en els rumors, les creences i les conviccions, que serviren per iniciar el procés repressiu. Així, en el cas d'Antoni Beltran Corrandell l'informe que en féu la Falange manifestava que si «no tuvo participación directa como ejecutor fué debido a su estado físico ya que incitaba al crimen y el pillaje y fueron muchas las personas que cayeron por sus denuncias.»²

12. Pel que fa a l'Església, aquesta va prendre partit des del primer moment en la repressió franquista a Vic, passant a jugar un paper central en l'organització de la convivència ciutadana, de l'educació i de la moral. La fi de la Guerra Civil significà, per a l'Església, la recuperació del paper preeminent que havia tingut tradicionalment. Després d'uns anys de profund anticlericalisme, l'Església recuperà i amplia el seu paper de força viva i aglutinà al seu voltant a tota la dreta local. L'Església no va dubtar a entregar-se al benefici del nou règim amb el qual va compartir inicialment objectius comuns d'ordre, moralitat i unitat doctrinal. A partir

1. Arxiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. Expedient de Responsabilitats Polítiques de Marià Serra Badell.
2. ATSJ. Expedient de Responsabilitats Polítiques d'Antoni Beltran.

d'aleshores, actes de desgreuge, consagracions episcopals, celebracions marianes, missions populars, inauguracions de temples i canonitzacions ocuparen l'atapeïda agenda del clergat. L'assistència als actes religiosos fou imposada com a obligatòria als feligresos, en una clara obsessió per recristianitzar el país, per regenerar-lo del seu passat laic i anticlerical. Els mitjans emprats foren bàsicament coercitius i ostentadors. L'Església vigatana, encapçalada pel Bisbe Joan Perelló Pou, maldà per recuperar el temps perdut a través d'una forta influència sobre la societat civil, a la qual orientà vers un puritanisme moral, obsessionat en mides i modes, i on el ball i els espectacles eren vistos com un ferment nociu o pecaminós, que calia esporgar amb tots els mitjans doctrinals i persuasius a l'abast. La pastoral del Bisbe Perelló, de 31 de març de 1939, mostra ben clarament com l'Església vigatana s'alineà amb el bàndol vencedor: «[...]Nuestra querida patria España, trabajada desde tiempo por judíos, masones y comunistas sin Dios, en 1936 había llegado a un grado de postración tal que sólo Dios podía levantarla. Las compuertas de las esclusas de la mala prensa, de la pornografía, de la caricatura más repugnante, de la radio desenfrenada y de los espectáculos provocativos estaban levantadas para dar libre paso a todos los errores y vicios. La revolución comunista, que estalló en nuestro suelo, fué consecuencia lógica de aquellas premisas y hoy España sería una sucursal de Rusia, si la divina Providencia no hubiera suscitado a un hombre genial, como nuestro invicto Caudillo, que levantó la voz y se puso al frente de la cruzada contra el comunismo ateo»³.

13. L'Església institucionalitzà la seva participació en la repressió a través dels informes dels seus membres, uns informes que la maquinària judicial del franquisme havia convertit en preceptius, tant en els consells de guerra com en els expedients generats per la Llei de Responsabilitats Polítiques. Seguint fidelment l'estructura dels informes demanats pel Tribunal de Responsabilitats Polítiques, referits tant als antecedents políticossocials dels inculpats com als seus béns econòmics, els escrits dels mossens senyalaren la tendència ideològica o militància política de cada inculpat abans i després de la sublevació, els càrrecs desenvolupats en les institucions locals o en els comitès revolucionaris, els actes realitzats així com els béns que posseïen, conjuntament amb una estimació del seu valor. El pes social que va assolir el clergat es reconeix en la capacitat que li va atorgar el nou règim d'informar sobre els seus parroquians així com també de proporcionar avals –es tractés de creients o no- i en la possibilitat d'intervenir en els afers de política local a través de les recomanacions de persones concretes a l'hora d'ocupar càrrecs de responsabilitat. Així per exemple el mossèn de la Parròquia de la Pietat de Vic, Carles Masferrer, informava al Tribunal de Responsabilitats Polítiques sobre l'acusat Ramon Padriusa Parareda en els següents termes: «Cumplimentando la orden anterior cabeme decirle que el encausado militaba en Izquierda Catalana, fué regidor del Ayuntamiento durante el periodo rojo, durante el cual vivió opipadamente y aunque, por referencias, se portó muy bien con las religiosas Hermanitas de la Caridad, se domicilió en la casa torre de su sacerdote que fué martirizado».⁴

14. L'actuació de l'Església vigatana incidí també en la vida quotidiana dels ciutadans en la mesura que era imprescindible el certificat de bona conducta estès pel mossèn de la parròquia corresponent. Els capellans recuperaren, d'aquesta manera, el seu antic rol de comissaris de la moral i de les bones costums però, a més, els hi foren conferides competències parapolicials que els convertiren en investigadors del passat ideològic i polític de cada ciutadà susceptible de ser represaliat.

3. *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Vich*, “ Después de la Liberación”, nº 3, 31 de març de 1939.

4. ATSJ. Expedient de Responsabilitats Polítiques de Ramon Padriusa Parareda.

15. Les autoritats locals, civils i eclesiàstiques, assumiren la funció d'intermediaris entre la població i les estructures repressives actuant. El que els poders locals s'encarregaven de denunciar, els tribunals ho sentenciaven.

16. La dimensió pública del procés de sotmetament al nou ordre no es pot entendre deslligada de la dimensió privada, on jugaren un paper clau les xarxes familiars i veïnals, així com les relacions de parentiu i d'amistat. Fou a les comarques de l'interior de Catalunya, com Osona, on la repressió i la venjança mostraren el seu rostre més cruel, on més ostensible es féu la diferència entre els que tenien el poder i els que el patien, entre els vencedors i els vençuts, entre botxins i víctimes.

17. La Plana de Vic, pel seu caràcter mixt de comunitat rural, industrial i de serveis, proporciona un context ideal per a l'estudi dels efectes socials derivats de l'intent del nou règim per imposar-se a una població que, en gran part, es suposava hostil. L'estructura socioeconòmica de la ciutat de Vic la fa diferent dels centres fabrils que l'envolten - Torelló, Roda de Ter o Manlleu -, com també dels petits pobles de tradició rural com Gurb, Calldenes o Malla. La ciutat s'ha caracteritzat tradicionalment pel seu conservadorisme, pel seu catalanisme i també pel fort pes de l'Església, factors aquests que determinen en bona part el tipus de repressió que el nou règim instaurà a la ciutat.

18. Per tal de tenir una comprensió global de la repressió que es va dur a terme a partir de 1939 a la ciutat de Vic, cal incidir molt especialment en l'estudi de casos particulars, fugint dels tòpics i cercant en els arxius les experiències viscudes per les persones que patiren aquesta repressió; només així es pot arribar a entendre l'immens abast que va assolir la repressió a Vic. L'estudi de les declaracions judicials, dels informes i les fitxes carceràries, de les actes judicials i municipals, de les denúncies plenes de rancúnia i de la utilització política que de tot plegat se'n féu, posa sobre la taula la mesquinesa d'aquells anys.

19. La repressió es va exercir majoritàriament contra persones adultes, amb càrregues o responsabilitats familiars, militants o simpatitzants de partits d'esquerra i d'organitzacions sindicals, i fonamentalment integrants del sector secundari.

20. La dinàmica repressiva per edats segueix a la ciutat de Vic una tendència ascendent que arriba al seu punt àlgid en l'interval de 41 a 45 anys. Així doncs, al contrari del que hom acostuma a pensar, la incidència de la repressió sobre la joventut fou menor al percentatge sobre la maduresa, un fet aquest que s'explica pel propòsit d'emprar la repressió, a més de com a forma de venjança, a manera de prevenció. Era aquest el sector de la població més ben format en els aspectes polítics i sindicals, el més enèrgic i combatiu, el que s'havia forjat en els forts períodes d'agitació social que havien portat al país de la monarquia a la dictadura, passant per la república i, finalment, a l'esclat de la Guerra Civil. Per al franquisme, el seu bagatge formatiu representava un perill que calia impedir que es transmetés, ja que podia perpetrar les lluites socials de les dècades precedents. Des de l'inici, el règim franquista va comprendre que la seva permanència en el poder només seria possible amb l'absència de conflictes interns. La guerra i la repressió de postguerra van ésser utilitzades amb aquest objectiu.

21. Pel que fa a l'adscripció ideològica dels represaliats, tot i que sovint cal relativitzar la informació trobada sobre la seva militància política (ja que, algunes vegades, aquesta queda amagada darrere acusacions de «destacado elemento de izquierdas» o «persona de pésimos

antecedentes», «desafecto», o «de ideología comunista») i que moltes persones canviaven diverses vegades d'opció política, resulta evident que el gruix de la repressió es va exercir sobre persones properes a Esquerra Republicana, a la CNT i, en menor mesura, a la UGT.

22. En relació a la influència de la repressió per sectors econòmics, cal esmentar que aquesta es va materialitzar majoritàriament contra els integrants del sector secundari. No és gens casual aquesta incidència, si es té en compte la importància que l'activitat industrial tenia a la ciutat. Amb la repressió sobre el col·lectiu obrer s'intentava posar fi definitivament a la conflictivitat social que havia caracteritzat les tres primeres dècades del segle XX. La incidència de la repressió en el sector terciari fou molt menor. La repressió, doncs, s'exercí fonamentalment contra el proletariat industrial, el qual havia protagonitzat les revoltes i els enfrontaments en les dècades precedents.

23. Vic va esdevenir, a partir del 2 de febrer de 1939, una zona de «reciente conquista». Aquesta nova situació política i jurídica, pel que fa a la justícia castrense, es va traduir en la creació d'un jutjat militar local, que depenia de l'Auditoria de Guerra de Barcelona. Es va nomenar jutge militar de Vic a José Calleja Olarte, capità honorari del cos jurídicomilitar. Tots els judicis sumaríssims contra els vigatans foren instruïts pel Jutjat Militar de Vic i per l'Audiència Provincial de Barcelona.

24. La denúncia es convertí en el primer graó de l'anomenada "justícia franquista". Les denúncies havien de servir per esbrinar les responsabilitats delictives que s'havien produït durant el període revolucionari, però la realitat fou ben diferent. Els odis personals i de veïnatge, l'afany de rapinya sobre els béns dels vençuts, les venjances i els egoïsmes trobaren amb el franquisme la seva vàlvula d'escapament. Ningú estava segur de ningú.

25. El menú d'acusacions era ampli i variat: haver estat membre del comitè de guerra, haver participat en detencions o incautacions, haver informat contra persones de dretes, haver participat en la crema d'esglésies i objectes religiosos, haver estat voluntari a l'exèrcit roig, haver ostentat càrrecs civils o militars o haver participat en vagues.

26. Per denunciar una persona, s'emprà sovint el rumor, malgrat que es desconegué racionalment si aquesta havia tingut o no participació en els fets dels quals se l'acusava. Així en el cas de Francesc Ballosada Peiró es diu que: «el rumor público le considera sin suficientes pruebas como inductor a los asesinatos de Miguel Costa y José Maria Casasas, contra los que repetidas veces manifestó su odio por las ideas políticas contrarias; participó en la destrucción de la Iglesia de Vich y de sus altares e imagenes».⁵ No hi havia cap interès per cercar unes bases objectives que qüestionessin el càrrec imputat a l'inculpat.

27. Quan el jutge militar rebia la denúncia, incoava el judici sumaríssim. A continuació sol·licitava els informes sobre l'acusat a l'Ajuntament, la Guàrdia Civil i la Falange. Tot seguit, s'assenyalava una data per prendre declaració als testimonis de càrrec.

28. Els testimonis aportaven les creences, les conviccions o els rumors per acusar, però gairebé mai donaven cap mena de dada nova: es limitaven a repetir els càrrecs imputats a l'acusat, a manifestar perquè el consideraven culpable i a assenyalar en què es basaven per fer tal afirmació.

5. ATSJ. Expedient de Responsabilitats Polítiques de Francesc Ballosada (o Vallosada) Peiró.

29. Pel que fa a les declaracions dels acusats en els judicis sumaríssims analitzats, per regla general, només declaraven davant el jutge militar una sola vegada. Era l'única ocasió en tot el procés que l'acusat seria escoltat, i tan sols se li permetia declarar sobre l'afiliació política durant la guerra i afirmar o negar la certesa dels fets que se li imputaven, sense cap més tipus d'argumentació.

30. Un cop s'havien rebut tots els informes de les diferents autoritats, i havien declarat testimonis i acusat, el jutge dictava la interlocutòria de processament. En aquesta resolució s'establien els càrrecs atribuïts a l'inculpat, en relació amb la vulneració del ban de guerra i del Codi de Justícia Militar.

31. Des del desembre de 1939, els consells de guerra –els anomenats ambulants o accidentals- es reunien a Vic. La celebració en aquesta ciutat tenia l'avantatge de realitzar-se en un local públic –el Cinema Canigó- i estar obert a tothom que volgués assistir-hi. D'aquesta manera es complí amb escriure l'objectiu d'escarment col·lectiu que les autoritats franquistes s'havien proposat. A les sentències que aquests tribunals dictaven, es contemplaven també les penes de mort i les de reclusió perpètua. Aquests consells de guerra eren gairebé sempre col·lectius. Va ser en aquest cinema on van tenir lloc la major part dels consells de guerra que van jutjar persones de Vic i dels altres pobles de la comarca d'Osona. Quan el consell de guerra dictava la sentència la remetia a l'auditor per a la seva aprovació, ja que actuava per delegació del capità general en aquestes matèries jurídiques. Si es tractava d'una sentència que condemnava a la pena de mort, un cop ratificada per l'auditor, no podia executar-se si abans el cap de l'Estat, el general Franco, no havia atorgat el seu «enterado», o bé comunicava la commutació de la pena de mort per la de reclusió perpètua.

32. En el context de la postguerra, la terminologia emprada pels vencedors va tenir una enorme transcendència a l'hora d'exercir la repressió. La definició d'un individu com a «elemento de confianza de las autoridades rojas» li comportava una pena de presó; acusar una persona d'«instigador y propagandista de los ideales rojos» era el mitjà per aconseguir la seva condemna, de la mateixa manera que podia ser condemnat a reclusió una persona de la qual es digués que tenia «mala conducta». L'adjectiu «peligrosísimo» conduí, molt sovint, a la pena de mort. El vocabulari que s'emprà no fou, doncs, casual, sinó aquell que totes les autoritats implicades en la repressió reconegueren com a propi i que, segons la tipologia, portà irremeiablement a un tipus o altre de sentència.

33. Moltes persones foren jutjades pel simple fet d'haver repartit «propaganda revolucionaria durante el periodo rojo-separatista, dedicándose a colocar pasquines, así como con ocasión de un miting celebrado en el teatro “Vigatá” repartió el discurso pronunciado por el siniestro Companys en Montjuich, y publicó también un manifiesto que se insertó en el periódico “Hora Nova” aconsejando a movilización general contra el Ejército español»⁶. Aquest és el cas de Josep Clos Vilanova, al qual les autoritats acusaven d'haver fet propaganda a favor del Front Popular a les eleccions de febrer de 1936, d'haver difós el discurs de Companys i de ser col·laborar habitual de la publicació *Hora Nova*. Fou condemnat, pel delictes de rebel·lió militar, a una pena de 12 anys de presó, que li fou commutada per una de 8.

6. Arxiu Nacional de Catalunya. Fons Presó Model. Expedient de Josep Clos Vilanova

34. La denúncia d'haver publicat articles a *Hora Nova*, considerat per les autoritats un diari separatista, fou comuna en molts represaliats vigatans, com per exemple Valentí Pietx Oliva, «Redactor jefe del periódico “Hora Nova”, órgano de izquierdas y en el cual publicaba artículos injuriosos contra el movimiento nacional y sus dirigentes»⁷.

35. Una altra de les imputacions fetes als vigatans represaliats fou la de circular, de nit, pels municipis d'Osona en l'anomenat cotxe fantasma, amb el qual es perpetraren assassinats de persones de dretes. Aquest vehicle, que segons les fonts militars franquistes va començar a actuar després del 19 de juliol de 1936, efectuava les detencions i feia desaparèixer les persones d'ordre, tot i que la documentació consultada no ha pogut aclarir sota les ordres de quina persona funcionava i si eren un o diversos els cotxes. Des d'aquest automòbil es perpetraren, sempre seguint les fonts, tots els crims.

36. El cotxe o els cotxes fantasmes eren els vehicles al servei del comitè revolucionari amb una missió diferent segons les hores del dia. A plena llum del dia, intervenien en saquejos, robatoris i registres o simplement traslladaven els membres del comitè; de nit o de matinada actuaven pròpiament d'auto fantasma i era aleshores quan perpetraven els assassinats. Per això els testimonis tenien interès en detallar en quin moment havien vist l'acusat conduir el vehicle.

37. El procediment d'actuació del cotxe fantasma seguia sempre les mateixes pautes: els seus ocupants, individus armats, detenien a persones de dretes i les obligaven a pujar al vehicle. Al cap d'unes hores, o d'uns dies, podien aparèixer mortes. Per això, qualsevol vinculació amb el cotxe fantasma, real o fictícia, tenia la virtut d'advertir al consell de guerra que estava davant d'un criminal, reconegut com a tal per les forces de l'ordre. En base a aquesta premissa, Ramon Galindo Ribas, acusat d'estar implicat «concretamente en el asesinato de D. José Nogues y en el del Sr. Julia, habiendosele visto a menudo en el coche fantasma del pueblo de su vecindad»⁸, fou condemnat a la pena de mort i afusellat.

406

38. Molts vigatans foren inculpats del càrrec d'haver estat milicià i haver perseguit a les persones de dretes que fugien del «terror rojo». Així Josep Escalé Miarons «iniciado el movimiento nacional prestó servicio armado a las órdenes el comité de Vich, formando parte del grupo capitaneado por Sicart con los componentes de este grupo, intervino en la detención de Don Manuel Montis»; a la vegada «en compañía de los del grupo citado, a las órdenes del tristemente célebre Sicart, practicó en los últimos días (folio 36) por el monte “Puch Dagulla [sic]»⁹. Acusat d'un delictes d'auxili a la rebel·lió, fou condemnat a 14 anys de presó temporal, que complí a la Presó Cel·lular de Barcelona.

39. D'altres foren incriminats per haver participat en els saquejos i registres d'esglésies, en la destrucció i incendi d'edificis religiosos i d'objectes de culte, així com en l'assassinat d'eclesiàstics i religioses. És el cas de Joan Ginestet Llonch que «al iniciarse este actuó como miliciano armado, ponidndose des de los primeros momentos al servicio del comité revolucionario de Vich, interviniendo en numerosos desmanes entre ellos el saqueo del Seminario donde se apoderó de gran cantidad de billetes y plata. Intervino personalmente en la detención del vicario general del Obispado de Vich, Doctor Don Jaime Serra, insultándole groseramente. Consta que dicho sacerdote fue algo más tarde asesinado»¹⁰.

7. ANC. Fons Presó Model. Expedient de Valentí Pietx Oliva.

8. ATSJ. Expedient de Ramon Galindo Ribas.

9. Es refereix a Puiglagulla.

10. ANC. Fons Presó Model. Expedient de Joan Ginestet Llonch.

40. Finalment, també foren considerats com a delictes contra la seguretat de l'Estat els actes considerats atemptatoris contra la religió catòlica així com les blasfèmies, invocacions irrespectuoses o les prèdiques d'una altra religió, mostrant amb això tant la importància que el règim donà a la salvaguarda dels valors del nacionalcatolicisme com a l'afirmació inqüestionable de l'Església Catòlica com a institució bàsica de l'Estat.

41. Un menú d'acusacions, tot aquest, que portà a molts vigatans a complir penes de 6 a 30 anys de presó en diversos centres de reclusió de l'Estat espanyol.

42. L'estudi de la repressió franquista suposa un intent de rescatar un passat que, no per dur, difícil, amarg i humiliant s'ha d'oblidar. Res no justifica l'oblit i per això és necessari rescabalar la memòria d'aquells anys terribles.

©XAVIER
ORTECA